

HERE TIM BOSNE I
HERCEGOVINE

Funded by
the European Union

Informativna brošura

Mikrovalifikacije

PIREDILA I UREDILA
MR. SC. SANELA KUKO

2024. godina

SADRŽAJ

01.	Uvod	str. 2
02.	Definiranje pojma mikro kvalifikacija	str. 3
03.	Evropski standard mikro kvalifikacija	str. 6
04.	Evropski pristup mikro kvalifikacijama	str. 8
05.	Mikro kvalifikacije i tržište rada	str. 10
06.	Mikro kvalifikacije u Bosni i Hercegovini	str. 12.
07.	Umjesto zaključka	str. 15
08.	Korisni linkovi	str. 16

Pojam mikrokvifikacija (micro-credentials) aktuelan je u Evropskoj uniji od 2017. godine i od tada se razvijaju politike vezane uz njih.

U Bosni i Hercegovini postoji nedostatak informacija u vezi sa mikrokvifikacijama, definiranjem pojma i njihovom ulogom u kontekstu obrazovanja i zapošljivosti iako programi cjeloživotnog učenja nisu novost.

Mikrokvifikacije se razumijevaju kao inovativan instrument koji osigurava fleksibilan put učenju i omogućava stjecanje dodatnih kvifikacija i vještina. One se mogu koristiti za nadopunu i poboljšanje obrazovanja, osposobljavanje, cjeloživotno učenje, internacionalizaciju i zapošljivost.

Za kvalitetan razvoj mikrokvifikacija neophodna je saradnja između obrazovnih vlasti kako bi se uredio zakonodavni okvir, visokoškolskih institucija koje nude programe mikrokvifikacija, tržišta rada koje zapošljava kadrove, te studenata i alumnija koji iskazuju potrebe za daljim obrazovanjem, doedukacijom ili prekvalifikacijom, kao i agencije za osiguranje kvaliteta i centra za priznavanje dokumenata u oblasti visokog obrazovanja.

Socijalni dijalog je, dakle, ključan za razvoj mikrokvifikacija i njihovo dalje unapređivanje.

U Bosni i Hercegovini je na temu mikrokvifikacija organizovano nekoliko edukacija proteklih godina. Između ostalih, na inicijativu HERE tima (Higher Education Reform Experts) u BiH je 31. 1. 2024. godine održan webinar na temu: **Razvoj, implementacija i prepoznavanje mikrokvifikacija - primjeri dobre prakse.**

Dr. Mairéad Nic Giolla Mhichíl, ekspertica za visoko obrazovanje sa bogatim iskustvom u radu na mikrokvifikacijama, održala je webinar na kojem je učestvovalo 40 predstavnika obrazovnih vlasti, državnih agencija za oblast visokog obrazovanja, predstavnici privrednih komora, obrazovnih institucija, predstavnici studenata, članovi HERE tima BiH i Erasmus+ ureda u BiH.

Smatrajući važnim informiranje šire javnosti o značaju mikrokvifikacija u kontekstu cjeloživotnog učenja i tržišta rada, nastala je ova publikacija koja pored osnovnih informacija o mikrokvifikacijama sadrži i linkove na ključne dokumente za dalje samostalno istraživanje. Publikaciju je pripremila i uredila mr. sc. Sanela Kuko, HERE ekspert u Bosni i Hercegovini.

2. DEFINIRANJE POJMA MIKROKVALIFIKACIJA (MICRO-CREDENTIALS)

Državama članicama EU se preporučuje da koriste mikrokvalifikacije, gdje je to prikladno, kao alat za jačanje i poboljšanje postojećih mogućnosti učenja, da povećaju učešće u cjeloživotnom učenju i pomognu da se postigne cilj od 60 % odraslih koji svake godine učestvuju u obuci, što je plan odobren u EU Rezolucijom Vijeća o novom evropskom programu za učenje odraslih 2021 - 2030. Više na linku: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9237-2022-INIT/en/pdf>

Zemljama članicama Evropske unije preporučeno je da usvoje evropski pristup mikrokvalifikacijama s ciljem da:

- omoguće pojedincima stjecanje, usavršavanje znanja, vještina i kompetencija potrebnih za napredovanje na tržištu rada kao i da budu spremniji za suočavanje sa sadašnjim i budućim izazovima u društvu;
- podrže spremnost pružatelja mikrokvalifikacija da poboljšaju kvalitet, transparentnost, pristupačnost i fleksibilnost ponude učenja u cilju osnaživanja pojedinaca za stvaranje personaliziranog učenja i puteva karijere;
- podstiču uključivost, pristup i jednake mogućnosti, socijalnu pravednost i prosperitet za sve, u kontekstu demografskih i društvenih promjena.

Mikrokvalifikacija je pisani dokument o ishodima učenja stečenim nakon kraćeg vremenskog perioda. Ishodi učenja su vrednovani prema transparentnim standardima.

Definicija Evropske komisije

Mikro kvalifikacija je:

- u vlasništvu polaznika, može se dijeliti, prenosiva je i može se kombinovati u veće cjeline ili kvalifikacije,
- potvrđuje ishode učenja nakon kratkih iskustava učenja, na primjer kratkog kursa ili osposobljavanja,
- fleksibilna je i ciljano pomaže ljudima u stjecanju znanja, vještina i kompetencija potrebnih za lični i profesionalni razvoj,
- dokaz je sadržan u ovjerenom dokumentu koji navodi ime nositelja, stečene ishode učenja, način ocjenjivanja, instituciju koja ga je dodijelila,
- gdje je moguće, pokazuje i razinu kvalifikacijskog okvira i ostvarene bodove (ECTS).

**Mikro kvalifikacija nije
cilj samoj sebi već je
njena svrha u ličnom i
profesionalnom razvoju
pojedince.
Pojedinač je bira
shodno svojim
afinitetima, potrebama i
mogućnostima, a u
okviru cjeloživotnog
obrazovanja.**

U ČEMU JE RAZLIKA IZMEĐU STUDIJSKOG PROGRAMA I MIKROKVALIFIKACIJE

MIKROKVALIFIKACIJA JE:

- kraća u vremenskom trajanju
- manjeg obima i opterećenja za polaznike
- usko fokusirana na određene vještine i znanja koja kao takva može biti dio studijskog programa
- fleksibilna u načinu izvođenja

Svrha programa mikrokvalifikacije može biti usmjerena na profesionalni razvoj, dokvalifikaciju, usavršavanje, ali se može odnositi i na zadovoljenje potrebe za ličnim razvojem i stjecanjem znanja i vještina.

S tim u vezi jasno je da se svrhe programa mikrokvalifikacije često preklapaju.

Mikrokvalifikacija je poput kratkog oblika studijskog kursa. Može se realizovati online i u učionici.

Razvojem vještina i produblivanjem ili stjecanjem novih saznanja mikrokvalifikacije pomažu osobi da napreduje na ličnom planu ili u profesiji.

One također mogu poslužiti i za donošenje odluke o promjeni profesije ili o izboru profesije.

Često mali programi usmjereni na specijalizirane vještine i znanja mogu biti od pomoći osobama koje nisu odlučne u izboru karijere da se lakše odluče. Tako mikrokvalifikacije postaju most između srednjoškolskog i visokog obrazovanja.

3. EVROPSKI STANDARD MIKROKVALIFIKACIJA

U finalnom izvještaju “Evropski pristup mikro-kvalifikacijama”, objavljenom u decembru 2020. godine istaknuta je važnost hitnog djelovanja u razvoju mikro-kvalifikacija koje ne samo da pomažu tržištu rada i ekonomiji, već upotpunjuju tradicionalne oblike stjecanja znanja, vještina i kompetencija, te podržavaju visokoškolske institucije da ispunjavaju svoju odgovornost prema javnosti. Kratke obuke i kursevi se ubrzano razvijaju širom Evrope i svijeta te raste fokus na cjeloživotno učenje.

Box 1: A vision for micro-credentials for 2030

In 2030, European citizens will be able to start their learning pathways into and through higher education at any stage in their lifetime. On top of the qualifications already achieved, micro-credentials will provide learners with rich opportunities to diversify their learning and improve their education by taking shorter courses. These micro-credentials can be linked thematically and be based on the expertise gained. Their alignment to standardised descriptors (e.g. for professional profiles, skills taxonomies, education level, type of evidence, etc.) will ensure that they are equally understood and recognised by employers, educational establishments across sectors, geographic areas and the wider society. Through this, micro-credentials will play a major role in encouraging and realising lifelong learning and a society of learning, which – through critical reflection of societal and business processes – will create better lives and better opportunities for all.

Box 3: Building blocks of a European approach to micro-credentials

- > A common and transparent definition
- > A defined list of critical information elements to describe micro-credentials
- > Alignment to National Qualifications Frameworks (NQFs) and the European Qualifications Framework (EQF): defined levels, standards for describing learning outcomes
- > Quality assurance standards
- > Defined credits: European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS), defined learning outcomes and notional workload
- > Recognition: for further studies and/or employment purposes
- > Portability: issuing, storage and sharing of micro-credentials
- > Platform solutions for the provision and promotion of courses leading to micro-credentials
- > Incentives to stimulate the uptake of micro-credentials

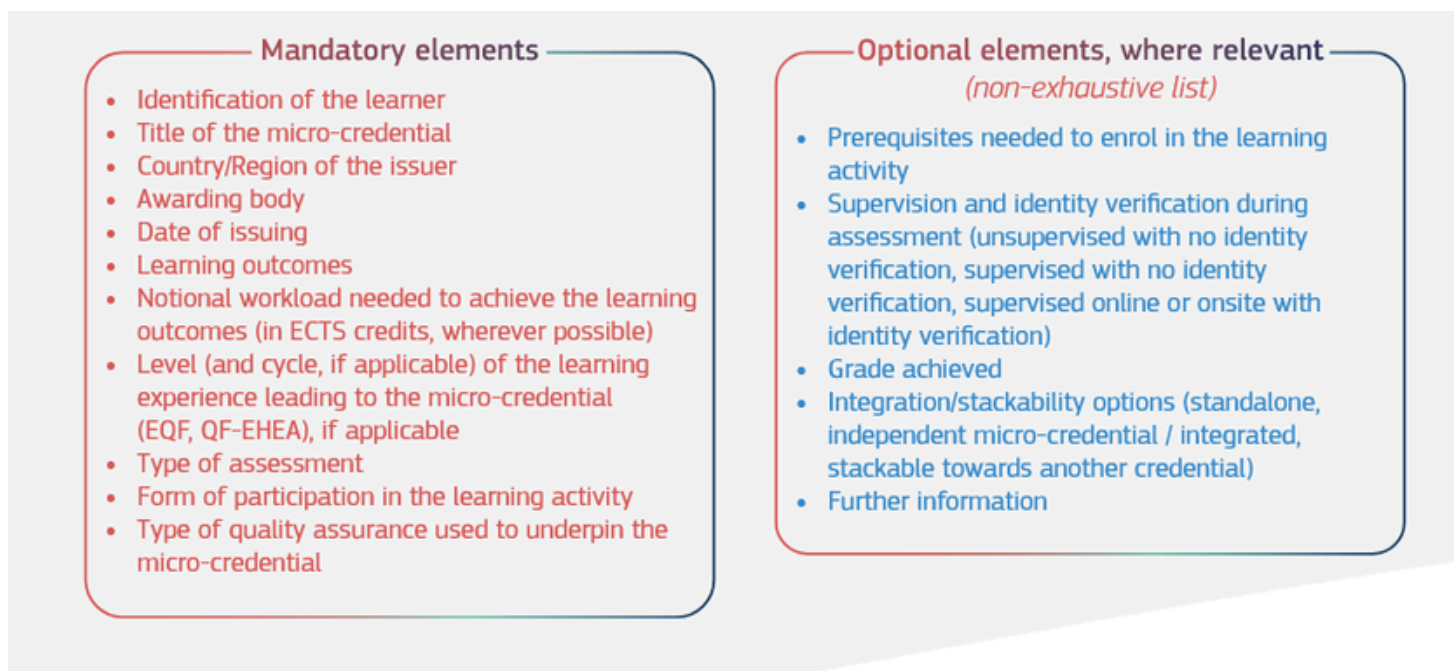
Izvor: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7a939850-6c18-11eb-aeb5-01aa75ed71a1>

Prepreke sa kojima se susrela Evropska unija jesu nedostatak standarda, neharmonizirana ocjena kvalitete te različiti pristupi mikro-kvalifikacijama i nedovoljna transparentnost informacija.

To su izazovi koji stoje i pred Bosnom i Hercegovinom, s tim da je prednost u mogućnosti da se primjeni dobra praksa zemalja u Evropi.

Nakon što su definirali izazove i odredili ciljeve, zemlje EU su pristupile prevazilaženju problema i ostvarivanju zadatih ciljeva. Na početku su definirali pojam mikro kvalifikacija a zatim radili na informiranju svih važnih aktera u procesu kreiranja i primjene mikro kvalifikacija. Potom je uslijedilo utvrđivanje standarda mikro kvalifikacija i njihovo priznavanje.

Sljedeća slika pokazuje koje standardne elemente treba da sadrže mikro kvalifikacije u Evropskoj uniji.

<https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-01/micro-credentials%20brochure%20updated.pdf>

4. EVROPSKI PRISTUP MIKROKVALIFIKACIJAMA

Dokument kojim je definiran pojam mikro kvalifikacija donesen je u decembru 2021. godine.

Evropska unija se opredjelila da ishodi učenja mikro kvalifikacija trebaju imati jasne standarde, obuke koje vode do mikro kvalifikacija trebaju polaznicima pružiti specifična znanja, vještine i kompetencije koje odgovaraju ličnim, društvenim, kulturnim potrebama ili potrebama tržišta rada, dok je transparentnost osnova za stvaranje povjerenja u mikro kvalifikacije.

Definirano je da prilikom kreiranja mikro kvalifikacija treba slijediti sljedećih deset principa:

- 01 Osigurati kvalitet**

Mikro kvalifikacije su predmet internog i eksternog osiguranja kvalitete od strane sistema. Proces osiguranja kvalitete mora biti prilagođen svrsi i zadovoljavati potrebe svih strana.
- 02 Transparentnost**

Mikro kvalifikacije su mjerljive, uporedive i razumljive s jasnim informacijama o ishodu učenja, radnom opterećenju, sadržaju, nivou i ponudom za učenje.
- 03 Relevantnost**

Mikro kvalifikacije bi se trebale organizovati s ciljanim postignućima učenja, te bi u skladu s potrebama tržišta trebale biti ažurirane.
- 04 Valjana procjena**

Valjana procjena ishoda učenja mikro kvalifikacija ocjenjuje se prema transparentnim i jasnim standardima.

05

Putevi učenja

Fleksibilnost je važna odrednica mikrokvalifikacija i uključuje mogućnost da se slažu, potvrđuju i prepoznaju mikrokvalifikacije iz različitih sistema.

06

Prepoznavanje

Mikrokvalifikacije se priznaju u akademske svrhe ili u svrhu zapošljavanja na osnovu standarda procedure priznavanja koji se koriste za priznavanje stranih kvalifikacija i perioda učenja u inostranstvu, a koje izdaju pružaoci formalnog obrazovanja.

07

Prenosivost

Mikrokvalifikacije su vlasništvo studenta (polaznika) i može ih pohraniti i dijeliti u skladu s uredbom o zaštiti ličnih podataka.

08

Usmjerenost na polaznike

Mikrokvalifikacije treba da odgovore na potrebe polaznika i zato je važno polaznike uključiti u proces interne i eksterne ocjene kvalitete s ciljem njihovog poboljšanja.

09

Autentičnost

Mikrokvalifikacije sadrže dovoljno informacija da se provjeri identitet vlasnika mikrokvalifikacije, legalnost ponuditelja mikrokvalifikacije te datum i mjesto izdavanja mikrokvalifikacije.

10

Informacije i vodiči

Informacije o mikrokvalifikacijama trebaju biti dio smjernica za cjeloživotno učenje i obuhvatiti široke grupe na inkluzivan način, podržavajući obrazovanje i izbor karijere.

Izvor: <https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-01/micro-credentials%20brochure%20updated.pdf>

5. MIKROKVALIFIKACIJE I TRŽIŠTE RADA

Prema izvještaju Svjetskog ekonomskog foruma, do 2025. godine će 50% poslodavaca trebati prekvalifikaciju zaposlenika kako bi se prilagodili tehnološkim promjenama. 40% zaposlenika će trebati prekvalifikaciju ili doedukaciju u roku od šest mjeseci ili manje.

Top 10 vještina prema istraživanju Svjetskog ekonomskog foruma koje će biti potrebne za dalji razvoj društva:

Top 10 skills of 2025

Type of skill

- Problem-solving
- Self-management
- Working with people
- Technology use and development

- Analytical thinking and innovation
- Active learning and learning strategies
- Complex problem-solving
- Critical thinking and analysis
- Creativity, originality and initiative
- Leadership and social influence
- Technology use, monitoring and control
- Technology design and programming
- Resilience, stress tolerance and flexibility
- Reasoning, problem-solving and ideation

Source: Future of Jobs Report 2020, World Economic Forum.

Izvor: <https://www.weforum.org/agenda/2020/10/top-10-work-skills-of-tomorrow-how-long-it-takes-to-learn-them/>

Nepismeni u 21. stoljeću neće biti oni koji ne znaju čitati i pisati, već oni koji ne znaju učiti, zaboraviti neprimjenjivo i naučiti novo.

Alvin Toffler

U dokumentu Svjetskog ekonomskog foruma “Stavljanje vještina na prvo mjesto” analizirane su potrebe sektora za određenim vještinama te koliko je važna uloga diplome i koliko su prepoznate vještine prilikom zapošljavanja od strane poslodavaca.

Smatra se da pristup „vještine prvo“ neće zamijeniti tradicionalne metode kao što je posjedovanje prethodnog iskustva prilikom zapošljavanja ali kratke obuke mogu nadopunjavati tradicionalne metode povećavajući efikasnost.

Ovaj pristup će pomoći poslodavcima da se prilikom zapošljavanja fokusiraju na ono što potencijalni zaposlenici „znaju da rade“ a ne „koga znaju“. Navodi se da je preko 51% zaposlenika u različitim sektorima izjavilo da misle da su propustili posao jer nisu poznavali pravu osobu koja bi im pomogla da dođu do zaposlenja. Predviđa se i da će do 2027. godine doći do nestabilnosti u vezi sa stečenim vještinama i zahtjevima tržišta rada. (Izvor: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Putting_Skills_First_2024.pdf)

Važno je prepoznati koje vještine u bh društvu nedostaju u određenim poslovima, gdje već postoje praznine. U opisu poslova također je potrebno navesti koje su to vještine koje određeni posao zahtijeva. Zatim je potrebno razvijati programe obuke u saradnji sa tržištem rada, vladama i pružateljima usluga obuke.

Sljedeća slika prikazuje u kojem kontekstu se mogu koristiti mikrokvalifikacije:

Figure 2. Examples of context in which micro-credentials are expected to play a role

Izvor: Micro-credentials for Lifelong Learning and Employability: Uses and Possibilities, 2023, 66/4
<https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9c4b7b68-en.pdf?expires=1709558943&id=id&accname=guest&checksum=D078DEF217964DC8E0756B5441158FCD>

6. MIKROKVALIFIKACIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Trenutno se u Bosni i Hercegovini mogu uočiti sljedeće potrebe u vezi sa razvojem mikrokvalifikacija:

01

Potrebno je da mikrokvalifikacije budu prepoznate unutar zakonskog okvira, okvirnog zakona o visokom obrazovanju, zakona o visokom obrazovanju, zakona o obrazovanju odraslih na svim razinama, a to su u Bosni i Hercegovini još uvijek sporadični slučajevi.

U ovom dijelu je važno koordinirati aktivnosti na svim nadležnim nivoima i harmonizirati i uskladiti okvir za implementaciju mikrokvalifikacija.

02

Sa zakonima je dalje potrebno uskladiti pravilnike o cjeloživotnom obrazovanju na visokoškolskim ustanovama.

03

Nemaju sve visokoškolske ustanove u Bosni i Hercegovini centre za cjeloživotno učenje/obrazovanje. Ipak, određene visokoškolske ustanove provode cjeloživotne programe za koje se dodjeljuju ECTS bodovi.

04

Razvijene su u određenoj mjeri i veze univerziteta sa predstavnicima tržišta rada i poslodavcima, kao i sa alumnijima, kako bi se kreirali programi potrebni za dalji razvoj društva, privrede i ekonomije i na ovom planu je potreban veći angažman.

05

Potrebno je da mikrokvalifikacije budu prepoznate i od strane tržišta rada te da budu evidentirane i priznate prilikom traženja posla i zapošljavanja, što zahtjeva i promjenu propisa u oblasti radnih odnosa.

06

Mikrokvalifikacije treba pratiti osiguranje kvaliteta i razvoj kvalifikacijskog okvira.

07

Uvođenjem cjeloživotnog obrazovanja u visoko obrazovanje putem mikrokvalifikacija zaokružuje se implementacija Bolonjskog procesa.

08

Mikrokvalifikacije za početak trebaju biti dio studijskih programa koji su prošli proces akreditacije a potom se razvijati kao zasebne cjeline.

09

Akumuliranje certifikata stečenih putem mikro kvalifikacija treba da vodi stjecanju kvalifikacije.

10

Mikro kvalifikacijama se cjeloživotno učenje integrira u visoko obrazovanje.

11

Transparentnost informacija je bitna te je u tom smislu važno da visokoškolske ustanove koje nude programe mikro kvalifikacija učine dostupnim programe na svojim web stranicama.

7. UMJESTO ZAKLJUČKA

U kontekstu mikrokvilifikacija važna su tri segmenta:

- saradnja i komunikacija,
- predviđanje potreba tržišta rada i
- vrednovanje mikrokvilifikacija što podrazumijeva standarde, kvalitet, kvalifikacijski okvir, transparentnost i uporedivost.

Izazovi koji stoje pred razvojem i implementacijom mikrokvilifikacija jesu:

1

Izazov:

Nedovoljno razumijevanje mikrokvilifikacija od strane stakeholdera u zemlji usljed slabe i fragmentirane raspodjele informacija.

2

Izazov:

Neujednačena angažiranost učesnika unutar sistema obrazovanja. Nedostatak finansijskog podsticaja za razvoj mikrokvilifikacija.

3

Izazov:

Nedovoljna angažiranost poslovne zajednice u iskazivanju potreba visokoškolskim ustanovama za vještinama i znanjima kadrova na tržištu rada.

4

Izazov:

Neusklađenost zakonodavnog okvira zahtijeva veću saradnju i sinergiju svih aktera (obrazovanja i rada).

Objavljivanje ove publikacije i organizovanje webinarima i edukacija na temu mikrokvilifikacija ima za cilj da se pruži doprinos u prevazilaženju navedenih izazova.

<https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/micro-credentials>

Evropski pristup mikrokvifikacijama

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7a939850-6c18-11eb-aeb5-01aa75ed71a1>

<https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-01/micro-credentials%20brochure%20updated.pdf>

Definiranje pojma mikrokvifikacija

<https://www.oecd.org/publications/micro-credentials-for-lifelong-learning-and-employability-9c4b7b68-en.htm>

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9237-2022-INIT/en/pdf>

Preporuke Vijeća Evropske unije

<https://www.enic-naric.net/page-micro-credentials>

https://www.oecd-ilibrary.org/education/micro-credential-policy-implementation-in-finland-the-slovak-republic-slovenia-and-spain_c3daa488-en

Micro-credential policy implementation in Finland, the Slovak Republic, Slovenia and Spain

<https://hoch-und-weit.de/hochschulsuche/>

Primjer platforme za cjeloživotno učenje u Njemačkoj

Pripremila:

mr. sc. Sanela Kuko,

članica ekspertnog tima za visoko obrazovanje u Bosni i Hercegovini

sanela.kuko@fmon.gov.ba
